

BESLUT

2014-09-15

Dnr: 14/00398

SAKEN

Tankesmedjan, P3, 2014-02-13, inslag om Sverigedemokraterna; fråga om opartiskhet

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kravet på opartiskhet.

INSLAGET

Inslaget handlade om att en programledare för Sveriges Radios (SR) program *Morgonpasset* hade satts i karantän och inte fick företräda SR tills efter valet i september år 2014. I inslaget spelades det upp när chefen för Radio Stockholm sa att anledningen var att programledaren ville mörda sverigedemokrater. Programledarna i *Tankesmedjan* sa med lättsam ton att detta var ett ställnings-tagande. Det sades därefter att programledaren för *Morgonpasset* inte alls sagt att han vill mörda sverigedemokrater, utan föra en debatt med sverigedemokrater om rasism och att chefen för Radio Stockholm tagit tillbaka sitt uttalande. Därefter sa programledarna att Sverigedemokraterna (SD) är en skräckkammare för SR och att kravet på opartiskhet är ovanligt högt under valåret samt att allt samhällsengagemang sammanblandas med partipolitiskt engagemang och räknas som ett ställningstagande. I inslaget sades därefter bland annat följande.

(Pgl 1) – Men svårast kommer det kanske vara för de som just då engagerar sig i antirasistiskt och samtidigt är medarbetare på Sveriges Radio. För SR-medarbetare har faktiskt som uppgift att ta ställning mot så kallade antidemokratiska yttringar som då till exempel rasism. Och är man kritisk mot rasism så är man ganska ofta också kritisk mot Sverigedemokraterna. Det är ju SD:s eget fel eftersom att de för rasistisk politik. (Pgl 2) – Ja. Det är ett jobbigt dilemma. (Pgl 3) – Det är ett moment 22 nästan. (Pgl 1) – Det är exakt vad jag skulle säga faktiskt. Det blir ju ett moment 22, för tar man ställning mot rasism så råkar man då samtidigt ta ställning mot SD. (Pgl 3) – Och så måste du ta ställning mot rasism. (Pgl 1) – Ja, och sedan så blir du satt i karantän. Moment 22. (Pgl 3) – Men sedan kan man andas ut där i karantänen, behöver man inte tänka på vad man säger och gör. (Pgl 1) – Kan man ta det lugnt, det kan vara skönt.

ANMÄLAN

Anmälaren kritiserar att SD kallades för rasister vid flera tillfällen.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SR anser att inslaget överensstämmer med kravet på saklighet och anför i huvudsak följande.

Tankesmedjan är ett humorprogram med stark satirisk prägel som kommenterar händelser och skeenden i samhället. Programmet har sänts sedan januari 2010 och dess lyssnare är därmed väl förtrogna med dess form, innehåll och tilltal. Att det nu var fråga om ett inslag med satiriskt innehåll framgick tydligt. Satir kan generellt beskrivas som en genre vilken bygger på grova och drastiska effekter. Genom att vara elak, träffande och rolig gör satiren publiken uppmärksam på orättvisor, mänskliga svagheter och fördomar. För att polarisera olika ståndpunkter och väcka debatt är vissa uttalanden medvetet vassa och tillskruvade. Det är fråga om ett konstnärligt grepp för att driva ämnen till sin spets. Det måste därför vara högt i tak. Det ligger även i satirens natur att den ibland kan uppfattas som stötande eller kritisk eftersom den ofta balanserar på gränsen till det som vissa anser är acceptabelt att skämta om.

Av granskningsnämndens praxis framgår att programformen har betydelse vid tillämpningen av kravet på opartiskhet. När det gäller program och inslag av klart parodisk, ironisk eller satirisk karaktär kan kravet ställas lägre.

Tankesmedjan tar ofta avstamp i nyheter eller aktuella händelser för att exemplifiera och bygga upp satiriska poänger. Utgångspunkten i det nu aktuella inslaget var som ovan nämnts en pågående debatt om SR:s förhållningssätt till främlingsfientlighet och rasism samt företagets valriktlinjer och regelverk i stort. Detta var en given diskussion att ta upp i *Tankesmedjan*.

Nämnden har mot bakgrund av SD:s principprogram 2011 funnit att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet att beskriva SD som ett främlingsfientligt parti.

I Nationalencyklopedin definieras rasism i strikt bemärkelse som en ideologi som grundas på kombinationen av fem förutsättningar; bland annat uppfattningen att det är rimligt att indela människosläktet i ett antal distinkta raser utifrån yttre kännetecken och antagandet att vissa raser är underlägsna andra. Där står dock också följande.

Även åsikter och handlingar som inte i alla avseenden motsvarar definitionen ovan kan med viss rätt benämnas rasism, när det rör sig om allmän motvilja mot medlemmar av grupper som definieras genom fysiska, kulturella eller beteendemässiga karakteristika, utan hänsyn till enskilda gruppmedlemmars individuella särdrag. Ofta är dock uttrycket främlingsfientlighet mer adekvat om sådana attityder.

Ordet rasism brukas således i en vidare mening än den strikt vetenskapliga definitionen vilket Nationalencyklopedins formulering ovan ger stöd för. Språkbruket i *Tankesmedjan* är i allra högsta grad vardagligt och i programmet användes begreppet rasism synonymt med främlingsfientlighet.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Av granskningsnämndens praxis framgår att programformen har betydelse vid tillämpningen av kravet på opartiskhet. När det gäller program och inslag av klart parodisk, ironisk eller satirisk karaktär kan detta krav ställas lägre.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden har mot bakgrund av SD:s principprogram från år 2011 funnit att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet att beskriva SD som ett främlingsfientligt parti. Nämnden anser att programledaruttalandena om rasism i det aktuella inslaget var allmänt hållna och kan ses som synonymt med främlingsfientlighet. Uttalandena framfördes dessutom i ett satirprogram där det gäller vida ramar för vad som får sägas. Inslaget strider därför inte mot kravet på opartiskhet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, K-G Bergström, Elisabet Bäck, Ingrid Carlberg, Maria Edström, Leif Hedman och Jan Holmberg efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Johannes Wik